

**DOŚWIADCZENIA AKADEMII SZTUK PIĘKNYCH
W KRAKOWIE
W DOKUMENTOWANIU I ARCHIWIZOWANIU
DZIEŁ SZTUKI**

EXPERIENCE IN DOCUMENTING AND RECORDING ART
WORKS AT THE ACADEMY OF FINE ARTS IN CRACOW

Paweł Boliński

Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki, Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie

Słowa kluczowe: dokumentowanie prac konserwatorskich, inwentaryzowanie dzieł sztuki, bazy danych, archiwa, zarządzanie

Keywords: documentation of conservation works, inventory of fine art, databases, records, management

Dokumentowanie dzieł sztuki jest bardzo szerokim zagadnieniem dotyczącym wielu rodzajów zabytków. W artykule przedstawiono doświadczenie i dorobek Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie w dokumentowaniu i archiwizowaniu przede wszystkim malowideł ściennych i rzeźby architektonicznej. Choć są to dzieła sztuki klasyfikowane jako zabytki ruchome, to niewątpliwie są nierozzerwalnie związane z architekturą, na której występują.

Wydział KiRDS ASP posiada przeszło pięćdziesięcioletnie doświadczenie w zakresie inwentaryzacji dzieł sztuki i dokumentowania prac konserwatorskich. W praktyce, od początku powstania Wydziału w cyklu dydaktycznym kładziono bardzo duży nacisk na kształcenie przyszłych konserwatorów pod kątem wykonywania szeroko rozumianej dokumentacji konserwatorskiej. Pod koniec lat 60. XX wieku władze Wydziału, widząc ważną rolę dokumentowania i inwentaryzowania dzieł sztuki oraz prac konserwatorskich przy nich, tworzą nowy osobny przedmiot – dokumentacja. Historię i program nauczania dokumentacji konserwatorskiej malowideł ściennych przedstawiła M. Kalicińska (1992). Z lat 50. XX wieku zachowały się w zbiorach archiwalnych Wydziału, mające dziś wartość unikalną, pierwsze rysunki inwentaryzacyjne i rejestry kolorystyczne oraz innego rodzaju dokumentacje związane z malowidłami ściennymi (rys. 1).

Przez cały okres istnienia Wydziału KiRDS ASP w Krakowie, archiwa wzbogaciły się o ponad 1000 plansz dokumentacyjnych, kilkaset kopii fragmentów malowideł ściennych oraz o trudno policzalny materiał fotograficzny. Zbiory te wciąż są uaktualniane i wzbogacane o nowe dokumentacje, które są efektem ćwiczeń studentów, prac konserwatorskich lub ba-

dawczych. Ćwiczenia z przedmiotu dokumentacja, jak i opieka nad archiwum gromadzącym nowopowstałe dokumentacje sprawowana jest przez dr Magdalenę Kalicińską i mgra Pawła Bolińskiego. Archiwa dokumentacyjne Wydziału KiRDS zawierają m.in.:

- dokumentacje rysunkowo-pomiarowe (rys. 2),
- dokumentacje kolorystyczne (rys. 3),
- kalki rejestrów stanu zachowania oraz przeprowadzonych zabiegów konserwatorskich (rys. 4),
- inwentaryzacje fotogrametryczne,
- dokumentację w skali 1:1 tzw. kopie wizualne fragmentów malowideł ściennych (rys. 5).

Wykaz dokumentacji wykonanych w latach 1971–1991 w Katedrze Konserwacji Malowideł Ściennych i Rzeźby Architektonicznej WKiRDS ASP w Krakowie znajduje się w opracowaniu W. Zalewskiego (1992, s. 49-54).

Zbiory dokumentacji, od niedawna, zasilane są również archiwizowanymi projektami konserwatorskimi. Projekty konserwatorskie, wizualizacje przewidywanych efektów „konserwacji estetycznej” lub wyglądu dzieła sztuki w danym okresie historycznym, powstają w ramach ćwiczeń studentów III roku z przedmiotu dokumentacja prowadzonych przez mgra Pawła Bolińskiego.

Archiwa Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie, które mieszczą się obecnie w gmachu Wydziału przy ul. Lea 29, są olbrzymim, nie rozproszonym, bezcennym materiałem dotyczącym zabytków architektury, rzeźby i malarstwa. Obejmują one wiele zabytków Europy i Polski, ze szczególnym uwzględnieniem Krakowa i jego okolic, a także regionu Dolnego Śląska. Wiele z tych obiektów, zinwentaryzowanych przez Akademię, nie dotrwało do współczesności.

Zbiory dokumentacji zebrane na Wydziale są podstawą do prac konserwatorskich przy obiektach. Zasoby archiwów uczelni stały się ważnym materiałem porównawczym i badawczym dla wielu prac badawczych prowadzonych na ASP, jak również dla środowisk z innych pokrewnych dyscyplin nauki.

Ze względu na swą wartość, dokumentacje te musiały zostać opracowane, usystematyzowane, zarchiwizowane i udostępnione szerszemu odbiorcy. Pierwszą próbę zebrania i zarchiwizowania – w formie przezroczy – zbiorów dokumentacji graficznej podjęła Magdalena Kalicińska w pracy wykonanej pod kierunkiem prof. dra Władysława Zalewskiego w ramach przewodu kwalifikacyjnego I stopnia na stanowisko adiunkta (Kalicińska, 1981).

Potrzeba otwarcia archiwów zaowocowała kilkoma projektami badawczymi obejmującymi:

- Opracowanie internetowego systemu archiwizacji wizualnych (graficznych) dokumentacji konserwatorskiej. Projekt realizowany przez dr Magdalenę Kalicińską i mgra Pawła Bolińskiego w ramach działalności statutowej finansowanej przez Komitet Badań Naukowych.
- Stworzenie komputerowej bazy danych w ramach badań dotyczących „Transferu jako metody ratowania malowideł ściennych” na podstawie zebranych informacji i analizy dotychczasowych prac. Projekt badawczy nr 5H01E01820, realizowany przez zespół pod kierunkiem prof. Marii Ostaszewskiej, finansowany przez KBN.
- Wykorzystanie współczesnych narzędzi cyfrowych w projektowaniu konserwatorskim i tworzeniu współczesnych dokumentacji konserwatorskich. Projekt realizowany przez prof. Edwarda Kosakowskiego i dra hab. Mieczysława Steca w ramach działalności statutowej finansowanej przez KBN.
- Opracowanie systemu dokumentacji zabytków ruchomych. Projekt realizowany przez

mgr. Pawła Bolińskiego w ramach pracy doktorskiej.

- Opracowanie zbiorów przeźroczy dotyczących konserwacji malowideł ściennych w Polsce i w Europie. Projekt realizowany przez prof. dra Władysława Zalewskiego i dr Grażynę Schulze-Głazik w ramach działalności statutowej finansowanej przez KBN.

W wyniku powyższych prac powstały lub są w opracowaniu między innymi bazy danych. W bazach tych zgromadzono następujące materiały:

- zinwentaryzowane archiwum graficznych dokumentacji konserwatorskich będących dorobkiem Pracowni Dokumentacji WKiRDS ASP w Krakowie;
- katalogi badanych transferów, powstałe w wyniku opracowania schematu karty transferu (pojedynczych zbiorów lub zestawów), zawierające podstawowe informacje o obiekcie i ilustracje, wraz z oceną stanu zachowania w postaci tabelarycznego wykazu objawów zniszczeń;
- porównywalną dokumentację konserwatorską i geodezyjno-fotogrametryczną zabytkowych obiektów Krakowa, wykorzystującą stereogramy uzyskane z cyfrowych kamer niemetrycznych; dokumentacja fotogrametryczna powstała w wyniku współpracy Wydziału Konserwacji ASP w Krakowie z Zakładem Fotogrametrii i Informatyki Teledetekcyjnej AGH, prowadzonej od roku 1973;

W bazach danych, w przyszłości:

- zostaną umieszczone zbiory zdigitalizowanych przeźroczy i fotografii dotyczących problematyki konserwacji malowideł ściennych, problemów estetycznych i aranżacyjnych lub metod uzupełnienia i rekonstrukcji wnętrza oraz stanów zachowania wielu malowideł ściennych z całej Europy;
- będzie stworzona możliwość wizualizacji projektów konserwatorskich oraz dokumentacji konserwatorskiej powstałych w cyklu dydaktycznym, a będących podstawowym materiałem wyjściowym do dalszych prac konserwatorskich.

Wymienione opracowania mają charakter wielowątkowy i obejmują różnego rodzaju materiał i tematykę. Niezbędnym stało się opracowanie narzędzia stanowiącego pomost pomiędzy poszczególnymi bazami danych. Będzie nim „System Archiwizacji i Zarządzania Dokumentacjami Konserwatorskimi” opracowany w ramach projektu *Budowa i ujednoczenie cyfrowych systemów udostępniających dokumentację konserwatorską* przez mgr Dorotę Białek i mgra Pawła Bolińskiego w ramach programu operacyjnego finansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

System ten ma za zadanie ujednoczenie, istniejących już na ASP w Krakowie, cyfrowych archiwów i umożliwienie racjonalnego korzystania ze wszystkich zgromadzonych tam danych oraz pozwala na rozbudowywanie i dołączanie kolejnych baz danych obejmujących inną problematykę związaną z ochroną zabytków i gromadzeniem informacji o nich. Opracowane internetowe bazy danych w swym założeniu są łatwe w obsłudze i może z nich korzystać bez problemów każdy zainteresowany, posiadający podstawową wiedzę z zakresu obsługi komputera. Jest to możliwe dzięki opracowanemu panelowi do administrowania systemem, w którym wprowadzanie, edytowanie i usuwanie danych wykonuje się w prosty sposób (rys. 6).

Efekty prowadzonych w ramach programu operacyjnego MKiDN prac badawczych i ich rola poznawcza jest nie do przecenienia nie tylko w środowisku konserwatorskim, ale też ze względu na ich charakter interdyscyplinarny, w środowisku: historyków, historyków sztuki, architektów, miłośników sztuki oraz ośrodków i urzędów ochrony dziedzictwa kulturowe-

go. Ogólnodostępne bazy danych pokazują długość i złożoność procesów poznawczych dotyczących obiektów zabytkowych, ewoluowania myśli konserwatorskiej do uwieńczenia jej projektem konserwatorskim. Pokazują nowe kierunki i nowe technologie używane do projektowania i wykonywania współczesnych dokumentacji konserwatorskich.

Literatura

- Nowiński K. (red.), 1983: Schemat Dokumentacji Konserwatorskiej Zabytków Ruchomych, seria Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, Warszawa.
- Kalicińska M., 1983: Rozwój metod dokumentacji konserwatorskiej malowideł ściennych w latach 1947-1981 w oparciu o materiały archiwalne Krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, [W:] Rewaloryzacje Zespołów Zabytkowych na tle rozwoju miast, Kraków.
- Kalicińska M., 1992: Historia i program nauczania dokumentacji konserwatorskiej malowideł ściennych na Wydziale Konserwacji Dzieł Sztuki, [W:] M. Domagalski (red.), Czterdziestolecie Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie (1950-1990), seria Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, t. LXXXVIII, Warszawa.
- Kosakowski E., Stec M., 1995: Wykorzystanie techniki komputerowej do opracowań graficznych dokumentacji konserwatorskiej, seria Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, Warszawa.
- Stec M., 2004: Projektowanie w konserwacji i restauracji malowideł ściennych na przykładzie doświadczeń Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie, Kraków.
- Zalewski W., 1992: Katedra Konserwacji Malowideł Ściennych i Rzeźby Architektonicznej (1966–1990), [W:] M. Domagalski (red.), Czterdziestolecie Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie (1950-1990, seria Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, Warszawa.
- Dokumentacja konserwatorska zabytków ruchomych, 1973: Materiały z Konferencji Gdańsk 3-5 maja 1973, wyd: Min. Kultury i Sztuki, Generalny Konserwator Zabytków, Ośrodek Dokumentacji zabytków, BM i OZ TOM XXXIV, Warszawa.
- Spis dokumentacji konserwatorskiej zabytków ruchomych, 1973: seria Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, Warszawa.

Summary

The Faculty of Conservation and Restoration of Art Works at the Academy of Fine Arts in Cracow has 50-year experience in categorizing art works and documenting restoration projects. This experience gives us access to a unique archive of data regarding monuments, sculptures and paintings. Our archive is filled with European and Polish art, especially from Cracow and its surroundings as well as the region of Lower Silesia where the FCaRA has been conducting research and restoration projects as part of its didactic and scientific activities.

The collection of documentation works – of varying kinds – has been supplemented. It consists of a wide range of materials, including photogrammetric inventories, colour and measurement documentation, 1:1 scale visual copies of parts of artefacts, and also extensive documentations of restoration works accompanied by charts and copies on tracing paper registering the state of the preservation and the progress of work. This are indeed unique and voluminous materials and collecting them and systematic categorizing is the basic objective of our activity.

The second crucial aspect is the very method of registration based on modern technical solutions. Adopting digital technologies in recording and transferring data to create restoration documentation has become the world standard. For the last few years at the FCaRA we have carried out investigations on how to acquire and make available digitalised restoration documentation of the works carried out in Poland. We have also continued work concerned with the research and development of new techniques and employing digital tools for documentation purposes.

The results of the above-mentioned projects are, among others, databases concerned with:

- *An inventory of the archive of graphical restoration documentation collected in the Workshop of*

Documentation. This archive contains: visual copies in 1:1 scale, charts, tracing papers with drawings and measurement documentation, colour inventories, registers of states of preservation regarding numerous artworks from Cracow and from Poland.

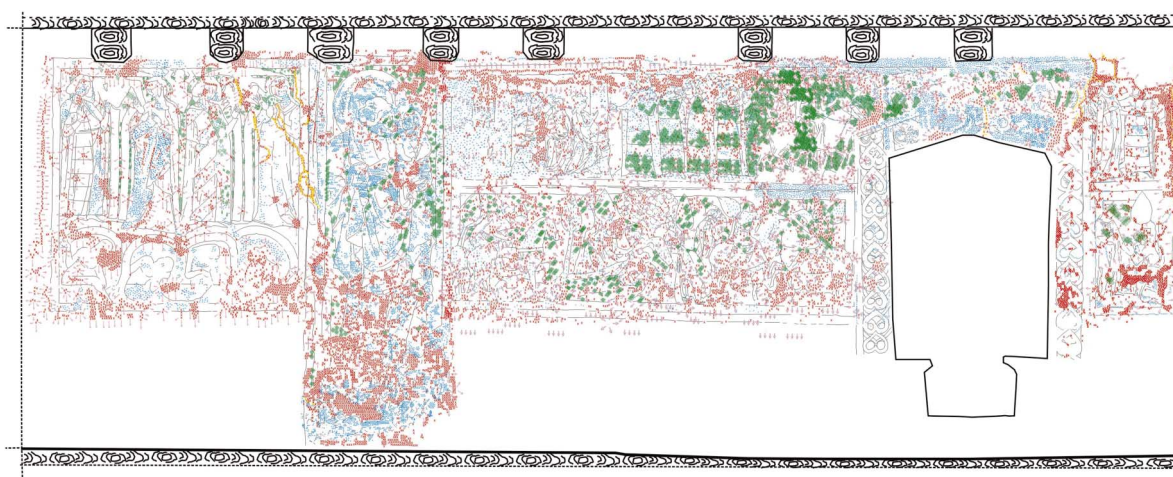
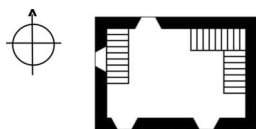
- *A catalogue of examined transfers based on a pattern of a chart of transfers (single documents, their sets or whole collections), which contains basic information the objects and their illustrations with evaluations of their state of preservation in the form of a table with a list of signs of their destruction.*
- *A collection of restoration documentation and comparing it with geodesic-photogrammetric documentation (based on stereograms obtained from digital non-metric cameras) of various Cracow monuments*
- *A visualisation of conservation projects and restoration documentation created during didactic processes providing the basic starting point for further restoration works carried out on many valuable monuments.*

The results of our research and its cognitive value is of great importance not only for restorers, but also for historians, art historians, architects and art lovers. Our databases, which are available to general public, give access to the knowledge we have been gathering and preserving at our Faculty for almost 50 years, thus popularising art preservation and our national heritage in the society. Our efforts also testify to the complexity and the lengthiness of processes connected with recognizing historic artefacts and to the evolution of restoration concepts which are crowned with restoration projects. They show new directions and technologies used in the designing and execution of modern restoration documentations.

mgr Paweł Boliński
doktorant
na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
ASP w Krakowie
pawelbolinski@wp.pl

Rys. 1. Archiwalna dokumentacja malowidła z kaplicy Batorego w Katedrze na Wawelu w Krakowie

LEGENDA

- DOKUMENTACJA RYSUNKOWA FRAGMENTU MAŁOWIDŁA ŚCIENNEGO Z ROKU 1345-1346
- - UBYTKI WARSTWY ZAPRAWY
- - DOMNIEMANY ZASIĘG ODSPÓJEŃ WARSTWY ZAPRAWY
- - PRZEMALOWANIA ORYGINALNEJ WARSTWY MALARSKIEJ
- - UBYTKI W WARSTWIE MALARSKIEJ (ZADRAPANIA, ODRAPANIA)
- - PĘKNIĘCIA KONSTRUKCYJNE ŚCIANY

PRACOWNIA DOKUMENTACJI WYDZIAŁ KONSERWACJI I RESTAURACJI DZIEŁ SZTUKI AKADEMII SztUK PIĘKNYCH W KRAKOWIE	
RODZAJ I TEMAT DOKUMENTACJI: REJESTR STANU ZACHOWANIA MAŁOWIDŁA ŚCIENNEGO Z II C.W. XIV W. PRZED KONSERWACJĄ	
TEMAT MAŁOWIDŁA: PRZEDSTAWIENIE LEGENDY O ŚWI. PIETRZE DRUGIM	
ADRES OBIEKTU: WOJ. POLNOŚLABSKIE, BIEDELECIN, UL. ŚLUSZA 21 WIEŻA RYCKERSKA, PODZIEM. CZWARTEJ PIETRO DRUGIE, ŚCIANA POŁUDNIOWA.	
WYKONAWCA DOKUMENTACJI: MICHAŁINA DREWNAK STUDENTKA II ROKU WKiRDS ASP W KRAKOWIE.	
SKALA: 1:10	DATA WYKONANIA: II.4.2006/2007

Rys. 4. Rejestr stanu zachowania unikalnego w skali europejskiej gotyckiego malowidła ściennego z Wierzy Rycerskiej w Siedlęcinie wykonany na podkładzie fotogrametrycznym; praca zbiorowa studentów III roku WKiRDS ASP w Krakowie pod kierunkiem mgr Pawła Bolińskiego 2006/2007

Rys. 5. Zestaw kopii młodopolskich malowideł ściennych z garderoby Ludwika Solskiego w teatrze im. Słowackiego w Krakowie; praca zbiorowa studentów IV roku WKiRDS ASP w Krakowie pod kierunkiem dr Magdaleny Kalicińskiej 1991/1992

KATALOG TRANSFERÓW - REALIZACJE KRAKOWSKIEGO ŚRODOWISKA KONSERWATORSKIEGO - Microsoft Internet Explorer

Przejdź

http://transfery.asp.krakow.pl/admin/faction=dokumenty

Transferzy Podstrony Użytkownicy Dziennik Wyloguj

Dodaj dokument

Szukaj

Nr inwentaryzacyjny

Trzeci

Lokalizacja Pierwotna

Lokalizacja Wtórna

Data przeniesienia

Data rekonserwacji

Datowanie

Miasto

Wymiary

Technika

Typ zabiegu

Typ transferu

Wykonawcy

Szukaj

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Wyniki wyszukiwania: 1-10 z 127

Szczegóły		następne	
Zdjęcie		Edytuj	Usuń
	Dekoracja malarska pomieszczenia obejmująca m.in. fryz ze sceną rodzajową, figuralną i ornamentálną dekoracją gfitu okiennego i imitacje boniowania Nr inwent.: Kraków, ul. Szpitalna 20/22 -> Kraków, ul. Łobzowska 29, Firma Konserwatorska Piotr Białko XVI - XIX w.	Edytuj	Usuń
	Malowidło Jerzego Nowosielskiego "Pochwała Bogurodzicy" Nr inwent.: Kraków, ul. Szpitalna 24, przadzióbek cerkwi prawosławnej -> Kraków, budynek parafii prawosławnej XX w., 1980 r. A. Pałak i J. Jakubczyk	Edytuj	Usuń
	Polichromia iluzjonistyczna typu architektonicznego, malowana en grisaille stanowiąca obramienie wokół okien Nr inwent.: Kraków, ul. Kanonicza 16 XVI w., 1530 r. praca dyplomowa Anny Pałak pod kier. prof. Edwarda Kosakowskiego	Edytuj	Usuń
	Pejzaże w architektonicznym obramieniu Nr inwent.: Kraków, Rynek 13, I piętro, sala naradna pld.- zach., ściany zach., I pln. -> Kraków, Rynek 13, I piętro, sala naradna pld.- zach., ściana pld. -> XVIII w. Mieczysław Ściec	Edytuj	Usuń

Rys. 6. Panel systemu administrującego jedną z baz danych